

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
SOCIALINIŲ REIKALŲ IR DARBO
KOMITETO VEIKLOS XII SEIMO
VIII (PAVASARIO)**

2016 m. kovo 10 d. – 2016 m. birželio 30 d.

SESIJOS METU

A T A S K A I T A

Vilnius

2016

1. BENDROJI INFORMACIJA

1. Įstatymų ir kitų teisės aktų projektų svarstymas		
1.1	Seimo pavedimai komitetui	61
	Iš jų: kaip pagrindiniam komitetui	45
	kaip papildomam komitetui	16
1.2	ES teisės aktų svarstymas	5
1.3	Kitų komitetų prašymu pateiktos išvados	-
1.4	Komiteto iniciatyva sudarytos darbo grupės teisės aktų projektų rengimui	-
2. Posėdžiai ir klausymai		
2.1	Komiteto posėdžiai:	32
	iš jų išvažiuojamieji	-
	bendri posėdžiai su kitais komitetais	-
2.2	Klausymai	-
3. Parlamentinė kontrolė		
3.1	Svarstyta parlamentinės kontrolės klausimų	-
4. Pareiškimų ir raštų nagrinėjimas		
4.1	Gauta pareiškimų, raštų ir kitų dokumentų	283
4.2	Parengta atsakymų ir raštų	141
5. Renginiai		
5.1	Surengta konferencijų, seminarų, diskusijų	1
6. Tarptautiniai ryšiai		
6.1	Surengta vizitų	-
6.2	Priimta delegacijų	-

2. AKTUALIAUSI KOMITETO DARBAI

2.1. XII SEIMO VIII (PAVASARIO) SESIJOS METU KOMITETO SVARSTYTI IR SEIMO PRIIMTI ĮSTATYMAI SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO SRITYJE

2016 m. gegužės 17 d. Seimas priėmė **Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo Nr. I-2044 1, 11, 16, 17, 18, 25 straipsnių, trečiojo skirsnio pavadinimo ir priedo pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2357).**

Šiuo įstatymu supaprastinama daugiabučio namo bendrojo naudojimo patalpų pritaikymo neįgaliesiems tvarka: nustatoma, kad sprendimą, ar pritaikyti daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektus neįgaliųjų specialiesiems poreikiams (kai toks pritaikymas finansuojamas ne iš bendrojo naudojimo objektų savininkų lėšų) priima savivaldybės vykdomoji institucija, gavusi buto ir kitų patalpų savininko prašymą dėl būsto pritaikymo neįgaliajam, jeigu toks sprendimas nepriimamas butų ir kitų patalpų savininkų balsų dauguma. Taip būtų užtikrinama, kad Lietuva imsis aktyvių priemonių pašalinant kliūtis pritaikyti būstus ir bendrojo naudojimo patalpas neįgaliesiems, mažinant jų socialinę atskirtį ir didinant būsto ir aplinkos prieinamumą. Įstatymu taip pat nustatoma, kad tuo atveju, kai rekonstrukcija atliekama siekiant pritaikyti būstą žmonėms su negalia, atsako savivaldybių institucijos.

Priimtu įstatymu įtvirtinama, kad jis taikomas Lietuvos piliečiams, ES valstybės narės ar kitos EEE susitarimą sudariusios valstybės piliečiams ir jų šeimos nariams, turintiems teisę gyventi Lietuvoje. Patikslinamos pagrindinės neįgaliųjų socialinės integracijos politiką formuojančias ir įgyvendinančias institucijas ir apibrėžiamos pagrindinės jų funkcijos neįgaliųjų socialinės integracijos srityje. Nustatoma, kad Neįgaliųjų reikalų taryba yra visuomeninė patariamoji institucija, sudaroma iš valstybės institucijų, neįgaliųjų asociacijų, savivaldybių, akademinio sektoriaus atstovų. Tarybos sudarymo tvarką ir nuostatus tvirtintų Vyriausybė, o personalinę sudėtį – socialinės apsaugos ir darbo ministras. Įtvirtinama, kad aprūpinimas techninės pagalbos priemonėmis organizuojamas perduodant jas fiziniams asmenims, kuriems nustatytas šių priemonių poreikis, nuosavybėn ar panauda, ar kompensuojant šių priemonių įsigijimą ar šias priemones perduodant panauda savivaldybėms, kurios perduoda jas šiems fiziniams asmenims nuosavybėn ar panauda.

Įstatymas įsigalios 2016 m. rugsėjo 1 d.

2016 m. birželio 16 d. Seimas priėmė **Valstybinės darbo inspekcijos įstatymo Nr. IX-1768 12¹ straipsnio pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2435)** ir jį lydintį **Darbo kodekso 98¹ straipsnio pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2436).** Įstatymų tikslas – tinkamai įgyvendinti 2009 m. birželio 18 d.

Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/52/EB, kuria numatomi sankcijų ir priemonių nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams būtiniausi standartai (OL 2009 L 168, p. 24) (toliau – Direktyva 2009/52/EB), 8 straipsnį.

Darbo kodekso pakeitimu yra įtvirtinta, kad rangovas, gavęs informaciją iš darbdavio, kuris yra subrangovas, apie darbo sutarties su trečiosios šalies piliečiu sudarymą, turi pareikalauti, kad darbdavys pateiktų rangovui turimą informaciją (dokumentus), ją patikrintų ir, paaiškęs, kad dirba nelegaliai Lietuvos Respublikoje esantis trečiosios šalies pilietis, nedelsdamas praneštų apie tai bent vienai nelegalaus darbo kontrolę vykdančiai institucijai.

Valstybinės darbo inspekcijos įstatymo 12¹ straipsnis papildytas nauja 12 dalimi, kurioje įtvirtinama, kad rangovui, neįvykdžiusiam Lietuvos Respublikos darbo kodekso 98¹ straipsnio 2 dalyje įtvirtintų pareigų, kai subrangovas, kuris yra darbdavys, leido dirbti nelegaliai Lietuvos Respublikoje esančiam trečiosios šalies piliečiui, skiriama nuo 868 iki 2 896 eurų bauda. Tokie patys veiksmai, padaryti už šį pažeidimą bausto rangovo per metus nuo tos dienos, kai paskirta bauda baigta vykdyti, užtraukia baudą už kiekvieną nelegaliai Lietuvos Respublikoje esantį trečiosios šalies pilietį nuo 2 896 iki 5 792 eurų.

Tikimasi, kad priimtose nuostatos turės teigiamas pasekmes, nes skatins sąžiningą verslą – rangovai, iš anksto žinodami apie atsakomybės taikymo galimybę, bus atidesni pasirinkdami subrangovus bei, tikėtina, numatys papildomas nuostatas sudaromose subrangos sutartyse.

2016 m. birželio 16 d. Seimas priėmė **Garantijų komandiruotiems darbuotojams įstatymo Nr. X-199 pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2437)** ir jį lydintį **Valstybinės darbo inspekcijos įstatymo Nr. IX-1768 6 straipsnio ir priedo pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2438)**. Priimtų įstatymų tikslas – įgyvendinti 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/67/ES dėl Direktyvos 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje vykdymo užtikrinimo ir kuria iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1024/2012 dėl administracinio bendradarbiavimo per Vidaus rinkos informacinę sistemą (IMI reglamentas) (OL L 159, p. 11-31) (toliau – Direktyva 2014/67/ES) nuostatas. Direktyva 2014/67/ES buvo priimta 2014 m. gegužės 15 d. Valstybės narės privalėjo perkelti privalomas Direktyvos 2014/67/ES nuostatas į nacionalinę teisę iki 2016 m. birželio 18 d. Direktyva 2014/67/ES siekiama užtikrinti geresnį ir vienodesnį Direktyvos 96/71/EB praktinį įgyvendinimą: 1) nustatant valstybėms griežtesnius standartus pateikiant informaciją apie teises ir pareigas komandiruotiems darbuotojams ir paslaugų teikėjams; 2) nustatant aiškesnes už komandiravimą atsakingų nacionalinių institucijų tarpvalstybinio bendradarbiavimo taisykles; 3) nustatant paslaugų teikėjams aiškius reikalavimus, kuriuos jie turi vykdyti, jeigu nori komandiruoti darbuotojus; 4) palengvinant baudų įvykdymą, kai paslaugų teikėjas pažeidė

komandiravimo taisyklės vienoje valstybėje, o baudą reikia vykdyti kitoje valstybėje; 5) pagerinant komandiruojamų darbuotojų galimybes ginti pažeistas teises.

Tikimasi, jog priimti Įstatymai darys teigiamą įtaką sąžiningam verslui. Komandiruotiems darbuotojams, dirbantiems darbus, nurodytus Lietuvos Respublikos statybos įstatyme, už minimalaus darbo užmokesčio sumokėjimą subsidiariai bus atsakingas ir rangovas, t.y. darbdaviui, kuris yra subrangovas, nesumokėjęs minimalaus darbo užmokesčio, kaip numatyta Garantijų komandiruotiems darbuotojams įstatyme, šį piniginių išpareigojimą privalės įvykdyti rangovas.

2016 m. birželio 16 d. Seimas priėmė **Prezidento valstybinės rentos įstatymo Nr. X-980 pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2439)**. Prezidento rentos įstatyme atsisakoma nuostatų, susijusių su Prezidento valstybės našlių pensijos reglamentavimu bei suvienodinamos aukštųjų mokyklų studijų formos su kitais įstatymais.

Įstatymo įsigaliojimo data - 2016 m. liepos 1 d.

2016 m. birželio 16 d. Seimas priėmė **Valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-730 1, 2 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo III1 skyriumi įstatymą (Nr. XII-2587)**. Valstybinių pensijų pakeitimo įstatyme nustatoma, kad Prezidento sutuoktinio valstybinę pensiją gaus sutuoktinis, jeigu jis ne mažiau 3 metus vykdė protokole nustatytas Prezidento sutuoktinio funkcijas (dydis – 15 proc. buvusios Prezidento algos). Našlaičių pensija – 30 proc. Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos dydžio.

Įstatymo įsigaliojimo data - 2016 m. liepos 1 d.

2016 metų Seimo VIII (pavasario) sesijos metu Seimo Socialinių reikalų ir darbo komitetas pagrindinį dėmesį skyrė socialinio modelio įstatymų projektų svarstymui. 2015 m. spalio 15 d. Seimui buvo pateikti didelės apimties darbo santykius ir socialinę sistemą reformuojantys įstatymų projektai (pateikti 34 projektai Nr. XIIP-3234 – Nr. XIIP-3267), kurie Seimo buvo priimti šių metų pavasario sesijoje.

2016 m. birželio 21 d. Seimas priėmė naujos redakcijos **Užimtumo įstatymą (Nr. XII-2470)**.

Įstatyme klasifikuojamos esamos užimtumo formos (šiuo metu užimtumo formas reguliuoja skirtingų sričių teisės aktai); įtvirtinamas efektyvesnis aktyvios darbo rinkos politikos priemonių taikymo modelis (darbo biržos pirmiausiai atliktų bedarbių įsidarbinimo galimybių įvertinimą ir atitinkamai numatytų kompleksinių priemonių taikymą, derinant profesinį mokymą su subsidijuojamo įdarbinimo priemonėmis); praplečiamos bedarbių mokymosi ir praktikos darbo vietoje galimybės ir

kitos užimtumą skatinančios priemonės (siūlomos naujos priemonės – įdarbinimas pagal pameistrystės darbo sutartį, stažuotė); mažinant nelegalaus darbo riziką, numatoma atsakomybė už nelegalų ir nedeklaruotą darbą bei nedeklaruotą savarankišką veiklą.

Įstatymo įsigaliojimo data – 2017 m. sausio 1 d.

2016 m. birželio 21 d. Seimas priėmė **Nedarbo socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-1904 pakeitimo įstatymą (nauja redakcija) (Nr. XII-2471)**. Įstatyme numatoma nedarbo socialinio draudimo išmokos mokėjimo trukmė 6 mėnesiai., į kurią teisę įgytų asmenys iki įsiregistravimo teritorinėje darbo biržoje turintys ne mažesnę kaip 12 mėn. nedarbo draudimo stažą per 24 mėnesius (šiuo metu reikalaujamas nedarbo draudimo stažas 18 mėn. per 36 mėnesius); didinamas nedarbo socialinio draudimo išmokos maksimalus dydis bei įtvirtinama jos nauja, asmenims palankesnė, skaičiavimo tvarka; nauja įtvirtinama dalinio darbo išmoka, į kurią asmuo įgytų teisę, jei Darbo kodekse (48 str.) nustatytoms aplinkybėms darbdavys savo sprendimu darbuotojui nustatytų dalinį darbą.

Įstatymo įsigaliojimo data – 2017 m. sausio 1 d.

2016 m. birželio 21 d. Seimo priimtu **Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo Nr. VIII-1509 pakeitimo įstatymu (naujos redakcijos) (Nr. XII-2472)** patobulinta nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo sistema.

Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolės rekomendaciją, kad už tą patį draudžiamąjį įvykį nebūtų mokamos kelios socialinio draudimo išmokos, įstatyme nustatyta, kad netekto darbingumo periodinė kompensacija netekusiems 45 procentus ir daugiau procentų darbingumo asmenims mokama, jeigu asmuo dėl to paties draudžiamojo įvykio neturi teisės į tokio paties dydžio arba didesnę netekto darbingumo socialinio draudimo pensiją. Jeigu minėtiems asmenims dėl to paties draudžiamojo įvykio mokama netekto darbingumo socialinio draudimo pensija yra mažesnė už apskaičiuotą netekto darbingumo periodinę kompensaciją - mokama kompensacija, apskaičiuota kaip nurodytų išmokų skirtumas.

Įstatyme taip pat atsisakyta periodinių nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo išmokų apdraustajam mirus dubliavimosi su socialinio draudimo našlių ir našlaičių pensijomis. Periodinė draudimo išmoka apdraustajam mirus nėra mokama, jeigu asmenys turi teisę tokio pat dydžio arba didesnę socialinio draudimo našlių pensiją arba našlaičių pensiją. Periodinė draudimo išmoka apdraustajam mirus mokama, jeigu dėl to paties draudžiamojo įvykio mokama

socialinio draudimo našlių ar našlaičių pensija yra mažesnė už periodinę draudimo išmoką (apskaičiuojamas šių išmokų skirtumas).

Įstatyme atsisakyta nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencinių priemonių finansavimo socialinio draudimo lėšomis, siekiant, kad socialinio draudimo lėšos būtų naudojamos tik apdraustųjų asmenų pajamoms kompensuoti ar jų patirtoms išlaidoms padengti.

Nustatyta, kad nelaimingų atsitikimų darbe socialinio draudimo pajamų dalį gali sudaryti lėšos iš Valstybinio socialinio draudimo rezervinio fondo, tačiau jeigu jos panaudotos einamaisiais metais, tai ateinančiais metais įmokos tarifas šiai draudimo rūšiai didinamas ta dalimi, kurios reikia panaudotoms lėšoms atkurti.

Derinant su kitais socialinio draudimo įstatymais, įstatyme einamųjų metų draudžiamosios pajamos pakeistos šalies vidutiniu darbo užmokesčiu.

Įstatymas įsigalioja 2017 m. sausio 1 d.

2016 m. birželio 28 d. Seimas priėmė **Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-110 pakeitimo įstatymą (naujos redakcijos) (Nr. XII-2501)**, kuriuo nustatytos didesnės socialinės garantijos vaikus auginantiesiems tėvams. Pagal įstatymą tėvystės išmoka, kurios maksimali trukmė yra 30 kalendorinių dienų, bus mokama pasirinktu tėvystės atostogų laikotarpiu. Darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatyme Nr. XII-2462 nustatyta, kad tėvystės atostogos suteikiamos bet kuriuo laikotarpiu nuo vaiko gimimo iki vaikui sukanka trys mėnesiai (komplikuoto gimdymo atveju arba gimus dviem ir daugiau vaikų – iki vaikui sukanka šeši mėnesiai).

Siekiant prisidėti prie vaikų sveikatos gerinimo, įstatyme išplėsti ligos išmokos mokėjimo atvejai. Nustatyta, kad elektroniniai nedarbingumo pažymėjimai sergančiam vaikui iki 7 metų (nepriklausomai nuo to, ar vaikas įrašytas į sunkių ligų sąrašą, ar ne) slaugyti būtų išduodami reikalingam slaugos laikotarpiui (bet ne ilgiau kaip 120 kalendorinių dienų per kalendorinius metus) ne tik slaugant vaiką iki 7 metų stacionare (kaip yra numatyta šiuo metu galiojančiame reguliavime), bet ir medicininės reabilitacijos ar sanatorinio gydymo įstaigoje.

Įgyvendinant Konstitucinio Teismo 2016 m. kovo 15 d. nutarimą Nr. KT8-N5/2016, įstatyme nustatyta, kad kompensuojamasis uždarbis motinystės išmokoms apskaičiuojamas pagal šio įstatymo nuostatas, neribojant maksimalia suma. Atitinkamai reglamentuoti atvejai, kai apdraustasis, gaunantis motinystės (tėvystės) išmoką įgyja teisę gauti motinystės išmoką dėl kito vaiko gimimo ar įvaikinimo, kompensuojamasis uždarbis motinystės išmokai taip pat neribojamas maksimalia suma.

Įstatyme minimalūs, taip pat maksimalūs išmokų dydžiai, išskyrus motinystės išmokas, susieti su objektyviu statistiniu dydžiu, t.y. šalies vidutiniu mėnesiniu darbo užmokesčiu, o ne su einamųjų metų draudžiamosiomis pajamomis, kaip buvo nustatyta iki įstatymo įsigaliojimo.

Įstatymas įsigalios 2017 m. sausio 1 d. ir bus taikomas asmenims, įgijusiems teisę gauti socialinio draudimo išmokas po šio įstatymo įsigaliojimo.

2016 m. birželio 28 d. Seimas priėmė **Išmokų vaikams įstatymo Nr. I-621 1, 3, 10, 12, 13 straipsnių, ketvirtą skirsnio pavadinimo pakeitimo ir įstatymo papildymo 10¹ ir 10² straipsniais įstatymą (Nr. XII-2500)**. Įstatyme įteisinama dar viena išmokų rūšis – išmoka besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai, kuri yra 4 bazinių socialinių išmokų dydžio (152 Eur) per mėnesį ir skiriama vienam iš vaiką auginančių tėvų (tėviui ar globėjui), kuris pagal Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymą neturi teisės gauti vaiko priežiūros išmokos, – besimokančiam profesinėje mokykloje ar studijuojančiam aukštojoje mokykloje – iki 26 metų amžiaus, arba studijuojančiam doktorantūroje ar medicinos rezidentūroje – iki 30 metų amžiaus. Ši išmoka mokama vaiko priežiūros laikotarpiu nuo vaiko gimimo dienos, iki vaikui sukaks vieni metai.

Be to, nustatyta nauja išmokų rūšis – išmoka gimus vienu metu daugiau kaip vienam vaikui. Numatyta, kad gimus dvynukams skiriama 4 bazinių socialinių išmokų dydžio išmoka per mėnesį, o kai vienu metu gimsta daugiau kaip du vaikai, išmokos dydis atitinkamai didinamas 4 bazinių socialinių išmokų dydžiu. Ši išmoka mokama iki vaikams sukaks dveji metai.

Įstatymas įsigalioja 2017 m. sausio 1 d.

2016 m. birželio 28 d. Seimas priėmė **Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo Nr. IX-1007 17 ir 38 straipsnių pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2502)**. Įstatyme numatoma nedarbo socialinio draudimo išmokas apmokestinti gyventojų pajamų mokesčiu (GPM). GPM jau yra apmokestinamos ligos, motinystės, tėvystės ir motinystės (tėvystės) pašalpos. Nuo 2017 m. sausio 1 d. šios pašalpos vadinsis ligos, motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros išmokomis.

Įstatymo įsigaliojimo data – 2017 m. sausio 1 d.

2016 m. birželio 28 d. Seimas priėmė **Valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-730 3, 4, 5, 9, 10, 14, 15 ir 16 straipsnių pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2514)**. Jame sąvokos suvienodinamos su Socialinio draudimo ir Ligos ir motinystės įstatymais.

Įstatymo įsigaliojimo data – 2018 m. sausio 1 d.

2016 m. birželio 28 d. Seimas priėmė **Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės darbuotojų papildomų užimtumo ir socialinių garantijų įstatymo Nr. IX-1541 2, 4, 5, 8 straipsnių pakeitimo ir 7 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymą (Nr. XII-2504)**. Tai socialinio modelio paketo įstatymas. Šiuo įstatymu galiojantis įstatymas yra suderinamas su Lietuvos Respublikos darbo kodekso ir Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymo pataisomis. Įstatymas įsigalios 2017 m. sausio 1 d.

2016 m. birželio 29 d. Seimas priėmė **Valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 pakeitimo įstatymą (naujos redakcijos) (Nr. XII-2508)**, kurio tikslas – nustatyti didesnę savarankiškai dirbančių asmenų apsaugą nuo socialinių rizikų, tampriau susieti išmokas su įmokėtomis įmokomis, sudaryti prielaidas darbo užmokesčio apmokestinimo mažinimui bei prielaidas Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto stabilumui užtikrinti, įsteigiant socialinio draudimo rezervinį fondą.

Įstatyme išplėstas savarankiškai dirbančių asmenų socialinis draudimas siekiant užtikrinti šių asmenų socialinio draudimo garantijas. Pagal įstatymą individualių įmonių savininkai, mažųjų bendrijų nariai, ūkinių bendrijų tikrieji nariai – draudžiami ne tik pensijų, bet ir ligos, motinystės, nedarbo socialiniu draudimu nuo išsiimamų asmeniniams poreikiams sumų. Į pensijų socialinį draudimą įtraukti tantjemų gavėjai, gaunantys atlygį už veiklą stebėtojų taryboje ar valdyboje bei paskolų komitete; taip pat mažųjų bendrijų vadovai, kurie nėra tų bendrijų nariai. Asmenys, kurie verčiasi individualia veikla turėdami verslo liudijimą draudžiami pensijų socialiniu draudimu (ne tik pagrindinei, bet ir individualiajai pensijos daliai gauti), socialinio draudimo įmokas skaičiuojant nuo minimaliosios mėnesinės algos.

Pagal įstatymą asmenys, kurie verčiasi individualia žemės ūkio veikla, draudžiami pensijų, ligos ir motinystės socialiniu draudimu, kai jų ūkis lygus 8 EDV arba didesnis. Įstatyme atsisakyta nuostatų dėl savanoriškojo pensijų socialinio draudimo.

Pagal įstatymą visų rūšių socialiniu draudimu draudžiami krašto apsaugos sistemos profesinės karo tarnybos kariai, taip pat kariai savanoriai, kiti aktyviojo rezervo kariai, parengtojo rezervo kariai, pašaukti į pratybas, mokymus ar vykdyti tarnybos užduočių. Lietuvos Respublikos kariuomenės privalomosios pradinės karo tarnybos kariai ir asmenys, atliekantys alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą, valstybės lėšomis draudžiami pensijų, motinystės, nedarbo ir nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialiniu draudimu, skaičiuojant socialinio draudimo įmokas nuo Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos.

Įstatyme nustatyti apribojimai socialinio draudimo įmokoms. Nustatyta, kad valstybinio socialinio draudimo įmokų bazė, taikoma skaičiuojant socialinio draudimo įmokas (išskyrus

savarankiškai dirbančius asmenis, kuriems taikomi kiti apribojimai), 2017 metais – negali būti didesnė negu praėjusių metų 120 VDU. Nuo 2018 metų iki 2022 metų pagal šį įstatymą draudžiamų asmenų socialinio draudimo įmokų bazė, skaičiuojant socialinio draudimo įmokas, kiekvienais kalendoriniais metais mažinama 12 VDU, o nuo 2022 metų – įmokų bazė negali būti didesnė negu praėjusių metų 60 VDU.

Pagal įstatymą terminuotoms darbo sutartims nedarbo draudimo įmokos tarifas, nustatytas Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu, didinamas du kartus.

Pagal įstatymą socialinio draudimo pensijų bendroji dalis finansuojama valstybės biudžeto lėšomis. Pereinamuoju laikotarpiu, iki tol, kol bendrosios dalies finansavimas bus visiškai perduotas valstybės biudžetui, socialinio draudimo pensijų bendroji dalis (iki 2017 m. gruodžio 31 d. – pagrindinė dalis) finansuojama ir Fondo biudžeto lėšomis. 2017 m. socialinio draudimo įmokos tarifas pagrindinei pensijos daliai finansuoti mažinamas 1 procentu, 2018 m. ir kitais metais valstybės biudžeto asignavimų pensijos bendrajai daliai finansuoti dydžiai nustatomi tik įvertinus įtaką valdžios sektoriaus finansų tvarumui.

Įtvirtintos nuostatos dėl privalomai sudaromo Socialinio draudimo rezervinio fondo, kurį sudaro rezervinio fondo dalis, skirta pensijoms, ir rezervinio fondo dalis, skirta kitoms socialinio draudimo išmokoms. Pagal įstatymą Socialinio draudimo rezervinio fondo lėšos naudojamos Vyriausybės sprendimu, tik įvertinus ekonominę padėtį, kai socialinio draudimo išmokas reglamentuojančiuose įstatymuose nurodytoms atitinkamoms išmokoms finansuoti nepakanka atitinkamos socialinio draudimo rūšies Fondo pajamų.

Įstatymu taip pat išplėstos Valstybinio socialinio draudimo fondo tarybos – vienos iš socialinio draudimo valdymo sistemos institucijų - galios.

Įstatymas įsigalioja 2017 m. sausio 1 d.

2016 m. birželio 29 d. Seimas priėmė **Mokslininkų valstybinių pensijų laikinojo įstatymo Nr. I-732 3 straipsnio pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2517)** bei **Socialinių paslaugų įstatymo Nr. X-493 29 ir 30 straipsnių pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2520)**. Tai socialinio modelio paketo įstatymai, kurių tikslas – patikslinti įstatymų nuostatas, atsižvelgiant į Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-110 pakeitimo įstatymo pakeitimus.

Šie įstatymai įsigalioja 2017 m. sausio 1 d.

2016 m. birželio 29 d. Seimo priimtas **Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymo Nr. IX-547 2, 4, 5, 6, 11 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymas (Nr. XII-2511)**,

yra Valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 pakeitimo įstatymo (Nr. XII-2508) ir susijusių įstatymų lydimasis teisės aktas.

Atsižvelgiant Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolės rekomendaciją įstatyme įtvirtintas Valstybinio socialinio draudimo fondo (toliau – Fondas) veiklos sąnaudų limitas, t.y. kad Fondo administravimo įstaigų veiklos sąnaudoms gali būti skiriama iki 3 procentų Fondo biudžeto išlaidų.

Įstatyme socialinio draudimo rūšių ir išmokų pavadinimai suderinti su nustatytais Valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 pakeitimo įstatyme Nr. XII-2508 (atskirtos ligos ir motinystės socialinio draudimo rūšys) ir Nedarbo socialinio draudimo įstatyme Nr. XII-2471 (dėl dalinio darbo išmokos).

Suderinant šio įstatymo nuostatas su Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo Nr. VIII-1509 pakeitimo įstatymo Nr. XII-2472 nuostatomis, Fondo biudžeto išlaidose atsisakyta priskirti lėšas nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencijai.

Įstatymas įsigalioja 2017 m. sausio 1 d.

2016 m. birželio 29 d. Seimas priėmė **Vidaus tarnybos statuto 2, 40, 49 straipsnių pakeitimo ir 41 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymą (Nr. XII-2509)**. Juo keičiami straipsniai, susiję su pagrindiniu socialinio draudimo įstatymo projektu bei nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų draudimo įstatymo nuostatomis – dėl kompensacijų susižalojus ar mirus kursantui dydžių ir tvarkos.

Įstatymo įsigaliojimo data – 2017 m. sausio 1 d.

2016 m. birželio 29 d. Seimas priėmė **Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo Nr. VIII-723 65, 66, 67, 68, 70 ir 72 straipsnių pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2510)**. Jame daroma nuoroda, kad kariai draudžiami socialinio draudimo įstatyme nustatytais draudimo rūšimis. Taip pat suderinamos nuostatos su nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų draudimo įstatymo nuostatomis – dėl kompensacijų susižalojus ar mirus kursantui dydžių ir tvarkos, taip pat derinama su Ligos ir motinystės įstatymo nuostatomis.

Įstatymo įsigaliojimo data – 2017 m. sausio 1 d.

2016 m. birželio 29 d. Seimas priėmė **Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo Nr. I-549 pakeitimo įstatymą (naujos redakcijos) (Nr. XII-2512)**.

Pagal Įstatymą nuo 2018 metų pradedamas po pusmetį didinti būtinas pensijų socialinio draudimo stažas senatvės pensijai, kol 2027 metais pasieks 35 metus (šiuo metu nustatytas - 30

metų). Ši nuostata įtvirtinta atsižvelgiant į tai, kad nuo 2012 m. didinamas senatvės pensijos amžius, kol pasieks vyrų ir moterų 65 metus.

Įstatymas nustato naują pensijos sandarą ir naujus pensijų finansavimo šaltinius. Nustatyta, kad senatvės pensiją sudaro bendroji ir individualioji pensijų dalys. Bendrosios dalies dydis nustatomas pagal bazinės pensijos dydį, atsižvelgiant į asmens įgyto stažo ir būtinojo stažo santykį, o individualiajai pensijos daliai įvertinti įstatyme įvedama pensijos apskaitos vienetų sistema. Individualioji dalis apskaičiuojama asmens įgytų apskaitos vienetų skaičių padauginus iš nustatytos apskaitos vieneto vertės. Apskaitos vienetų sistema panaikina dabartinės pensijų formulės ydą, kai įmokų mokėjimas tam tikrais atvejais gali ne didinti, o mažinti pensiją. Papildomų apskaitos vienetų įgijimas pensiją visada tik didina. Be to, nustatyta individualiosios dalies dydžio apskaičiavimo tvarka leidžia aiškiau atsižvelgti į dalyvavimą pensijų kaupime.

Nustatytos aišrios pensijų indeksavimo taisyklės: pensijos indeksuojamos pagal darbo užmokesčio fondo pokyčių per trejus metus, buvusius iki apskaičiavimo metų, apskaičiavimo metais ir per trejus prognozuojamus metus, vidurkį. Indeksavimo susiejimas su darbo užmokesčio fondu leidžia atsižvelgti į įmokų mokėtojų, t.y. apdraustųjų skaičiaus pasikeitimus. Nustačius aiškų pensijų indeksavimą, grindžiamą ne politiniais sprendimais, o aiškiais kriterijais, leidžiančiais įvertinti ir ekonomines sąlygas, ir demografinius rodiklius, bus formuojamas pensijų rezervas ekonomikos augimo metu, o ekonomikos nuosmukio metu pensijos nebus mažinamos.

Pagal įstatymą asmeniui, kuris pavėluotai kreipėsi dėl pensijos skyrimo, pensija gali būti išmokama ne daugiau kaip už 6 mėnesius nuo teisės atsiradimo (kreipimosi dienos).

Netekto darbingumo pensijų dydis įstatyme labiau, lyginant su galiojančia tvarka, susietas su asmens prarasto darbingumo lygio procentais, kurie nustatomi penkių procentų intervalu.

Išankstinių senatvės pensijų skyrimas ir mokėjimas taip pat reglamentuotas šiame įstatyme, iš esmės nekeičiant šių pensijų skyrimo ir mokėjimo sąlygų.

Įstatymas, išskyrus nuostatas dėl indeksavimo koeficiento apskaičiavimo ir įstatymo įgyvendinimo, įsigalioja 2018 m. sausio 1 d. Nuostata dėl indeksavimo koeficiento apskaičiavimo įsigalioja 2016 m. liepos 16 d. Įstatymu pavesta Valstybinio socialinio draudimo fondo tarybai iki 2016 m. spalio 1 d. patvirtinti Einamųjų metų draudžiamųjų pajamų apskaičiavimo metodiką, taikant nuostatą dėl indeksavimo koeficiento apskaičiavimo. Įstatymu taip pat pavesta Vyriausybei iki 2017

m, rugsėjo 1 d. parengti ir pateikti Seimui Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, įgyvendinantį šio įstatymo nuostatas.

2016 m. birželio 29 d. Seimas priėmė **Pensijų kaupimo įstatymo Nr. IX-1691 3, 4, 10, 17, 23, 25 ir 27 straipsnių pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2505).**

Tai pagrindinį Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo Nr. I-549 pakeitimo įstatymą (nauja redakcija) (Nr. XII-2512) lydintis įstatymas, kurio nuostatos derinamos su pagrindiniu įstatymu.

Įstatymo įsigaliojimo data – 2018 m. sausio 1 d.

2016 m. birželio 29 d. Seimas priėmė **Pensijų sistemos reformos įstatymo Nr. IX-1215 3, 4, 5 ir 6 straipsnių pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2513).** Jame sąvokos suvienodinamos su Socialinio draudimo ir Ligos ir motinystės įstatymais.

Įstatymo įsigaliojimo data – 2018 m. sausio 1 d.

2016 m. birželio 29 d. Seimas priėmė **Valstybinių socialinio draudimo senatvės pensijų išankstinio mokėjimo įstatymo Nr. IX-1828 pripažinimo netekusiu galios įstatymą (Nr. XII-2515).** Tai socialinio modelio paketo įstatymas, kuriuo nustatoma, kad nuo 2018 m. sausio 1 d. Valstybinių socialinio draudimo senatvės pensijų išankstinio mokėjimo įstatymas pripažįstamas netekusiu galios, nes išankstinių senatvės pensijų skyrimo ir mokėjimo tvarka bus nustatoma Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo Nr. I-549 pakeitimo įstatyme.

2016 m. birželio 29 d. Seimas priėmė **Socialinės apsaugos išmokų atskaitos rodiklių ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio nustatymo įstatymo Nr. X-1710 2 straipsnio pakeitimo įstatymą (Nr. XIIP-2516).** Šiuo įstatymu derinant su Valstybinių šalpos pensijų įstatymu, Tikslinių kompensacijų įstatymu, Socialinio draudimo pensijų įstatymu yra tikslinamos rodiklių sąvokos.

Įstatymo 1 straipsnis galios 2017 m., 2 straipsnis įsigalios 2018 m. sausio 1 d.

2016 m. birželio 29 d. Seimas priėmė **Valstybinių šalpos išmokų įstatymo Nr. I-675 pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2506).** Šiuo įstatymu galiojantis įstatymas yra dėstomas nauja redakcija. Į įstatymą yra perkeliama direktyvos 2014/54/ES dėl priemonių, kad darbuotojai galėtų lengviau naudotis laisvo darbuotojų judėjimo teisėmis nuostatos (kam taikomas įstatymas). Įstatyme

labiau diferencijuojami šalpos neįgalumo pensijų dydžiai. Įstatymas suderinamas su kitais socialinio modelio paketo įstatymais.

Įstatymas įsigalios 2017 m. sausio 1 d.

2016 m. birželio 29 d. Seimas priėmė **Tikslinių kompensacijų įstatymą (Nr. XII-2507)**. Tai naujas įstatymas, reglamentuojantis slaugos ir priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslines kompensacijas, kurios šiuo metu yra reglamentuotos Valstybinių šalpos išmokų įstatyme.

Įstatymas įsigalios 2017 m. sausio 1 d.

2016 m. birželio 29 d. Seimas priėmė **Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo Nr. IX-1675 8, 10 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2519)**. Šiuo įstatymu derinant su Darbo kodeksu tikslinamos nuorodos ir nuostatos dėl darbo laiko trukmės ir vaiko priežiūros atostogų sąvoka; derinant su Užimtumo įstatymu tikslinama nuostata dėl darbo santykių; derinant su Tikslinių kompensacijų įstatymu, tikslinama šalpos išmokų sąvoka; derinant su Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymu, keičiamos pašalpų sąvokos.

Įstatymas įsigalios 2017 m. sausio 1 d.

2016 m. birželio 21 d., birželio 28 d. Seimas priėmė **Darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymą (Nr. XII-2462)** ir jį lydinčius įstatymus (**Įmonių bankroto įstatymo Nr. IX-216 19 straipsnio pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2463)**, **Garantinio fondo įstatymo Nr. VIII-1926 4 straipsnio pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2464)**, **Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymo Nr. I-722 10 straipsnio pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2465)**, **Diplomatinės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1012 19 ir 70 straipsnių pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2466)**, **Socialinių įmonių įstatymo Nr. IX-2251 14 straipsnio pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2467)**, **Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo Nr. I-1367 15¹ straipsnio pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2468)**, **Valstybinės darbo inspekcijos įstatymo Nr. IX-1768 1, 6, 8, 9 straipsnių, ketvirtąjo¹ skirsnio ir priedo pakeitimo bei 13¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymą (Nr. XII-2469)** ir **Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo Nr. IX-1672 1, 2, 3, 9, 10, 12, 13, 16, 21, 22, 25, 26, 27, 29, 31, 33, 34, 35, 44 straipsnių, V skyriaus ir priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo V¹ skyriumi įstatymą (Nr. XII-2503)**).

Darbo kodeksu (toliau DK) siekiama modernizuoti darbo santykių teisinį reguliavimą atsižvelgiant į teismų praktiką darbo teisės srityje bei darbo rinkos sąlygas. Naujajame DK numatyta žymiai didesnė darbo sutarčių rūšių įvairovė: pameistrystės, projektinio darbo, darbo vietos dalijimosi, darbo keliems darbdaviams sutartis bei nenustatytos apimtys darbo sutartis. Naujasis DK

sudaro didesnę galimybę darbuotojams dalyvauti įmonės valdyme – teikti pasiūlymus, daugiau išgirsti apie įmonės planus ir rezultatus. Siūloma atostogų trukmę skaičiuoti ne kalendorinėmis dienomis, kaip yra dabar, bet darbo dienomis. Darbuotojams turėtų būti suteikiamos ne mažesnės kaip 20 darbo dienų (jei dirbama 5 darbo dienas per savaitę) arba ne mažesnės kaip 24 darbo dienų (jei dirbama 6 darbo dienas per savaitę) kasmetinės atostogos. Įtvirtintas naujas žalos atlyginimo modelis, patobulintas budėjimo teisinis reguliavimas. Nors išeitinės išmokos atleidžiant darbuotoją iš darbo ir mažėja, iš kitos pusės, Nedarbo socialinio draudimo įstatyme įtvirtinta žymiai didesnė nedarbo draudimo išmoka. Vienas jautriausių klausimų – darbuotojo atleidimas darbdavio iniciatyva be darbuotojo kaltės. Šiuo atveju numatytos papildomos išmokos darbuotojui pagal atskirą įstatymą.

DK numatytos didesnės galimybės derinti darbo ir šeimyninius įsipareigojimus. Seimas taip pat apsisprendė išsaugoti „mamadienius“ ir „tėvadienius“, ko nesiūlė Vyriausybė. Kodekse numatyta naujovė, kad darbdavys privalėtų įspėti darbuotoją apie terminuotos darbo sutarties pasibaigimą, t. y. jeigu darbo santykiai tęstųsi ilgiau kaip vienus metus, darbdavys turėtų pareigą darbuotoją įspėti prieš 5 darbo dienas, jeigu darbo santykiai tęsiasi ilgiau negu 3 metus – ne vėliau kaip prieš 10 darbo dienų. Jeigu darbdavys pažeistų šią pareigą, jis privalėtų sumokėti darbuotojui darbo užmokestį už kiekvieną termino pažeidimo dieną, bet ne daugiau kaip atitinkamai už 5 ar 10 darbo dienų. Ligi šiol galiojantis DK nenustatė pareigos mokėti išeitinę išmoką pasibaigus terminuotos darbo sutarties galiojimui. Dabar naujame DK nustatyta, kad jeigu darbo santykiai pagal terminuotą darbo sutartį tęsiasi ilgiau kaip dvejus metus, darbo sutarčiai pasibaigus, darbuotojui išmokama jo vieno mėnesio vidutinio darbo užmokesčio dydžio išeitinė išmoka.

DK liko įprastinė darbo laiko norma – 40 valandų per savaitę (nebent darbo teisės normos darbuotojui nustato sutrumpintą darbo laiką arba šalys yra susitarusios dėl ne viso darbo laiko). Tačiau maksimali viršvalandžių trukmė per metus didėja 60 val. – iki 180 valandų, o kolektyvinėje sutartyje galėtų būti susitarta dėl ilgesnės trukmės. Numatyta, kad darbuotojo darbo užmokestis per mėnesį negalėtų būti mažesnis, negu nustatytas minimalusis darbo užmokestis. Minimalųjį valandinį atlygį ir minimaliąją mėnesinę algą tvirtintų Vyriausybė, gavusi Trišalės tarybos rekomendaciją ir atsižvelgdama į šalies ūkio vystymosi rodiklius bei tendencijas.

Siūlomas naujas socialinės partnerystės modelis atskiria profesinių sąjungų ir darbo tarybų kompetenciją, taip pat numatyta, kad profesinės sąjungos atstovauja tik savo nariams ir kolektyvinės sutartys galioja tik nariams. Tuo siekiama paskatinti darbuotojų narystę profesinėse sąjungose ginant kolektyvinius darbuotojų interesus bei užtikrinti autonominį sutartinį darbo santykių reguliavimą kolektyvinėmis sutartimis, kuris sudarytų galimybes lanksčiau derinti darbuotojų ir darbdavių interesus bei labiau atitiktų konkrečios įmonės ar šakos ypatumus. Lietuvoje šiai dienai tiek darbuotojų narystė profesinėse sąjungose, tiek kolektyvinių sutarčių kiekybiniai rodikliai yra vieni

žemiausių ES. Pažymėtina, kad kolektyvinės sutarties taikymo pareiga nustatoma darbdaviams, todėl jos taikymą jis galės išplėsti ir darbuotojams ne profesinės sąjungos nariams.

Įstatymų įsigaliojimo data – 2017 m. sausio 1 d.

Lietuvos Respublikos Prezidentas 2016 m. liepos 5 d. dekretu Nr. 1K-705 grąžino Lietuvos Respublikos Seimui pakartotinai svarstyti Darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymą (Nr. XII-2462) ir jį lydinčius įstatymus (Garantinio fondo įstatymo Nr. VIII-1926 4 straipsnio pakeitimo įstatymą (Nr. XII-2464), Valstybinės darbo inspekcijos įstatymo Nr. IX-1768 1, 6, 8, 9 straipsnių, ketvirtojo¹ skirsnio ir priedo pakeitimo bei 13¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymą (Nr. XII-2469) ir Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo Nr. IX-1672 1, 2, 3, 9, 10, 12, 13, 16, 21, 22, 25, 26, 27, 29, 31, 33, 34, 35, 44 straipsnių, V skyriaus ir priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo V¹ skyriumi įstatymą (Nr. XII-2503)).

2.2. EUROPOS SĄJUNGOS (ES) REIKALŲ SVARSTYMAS IR SPRENDIMAS

2016 m. kovo 16 d. kaip specializuotas Socialinių reikalų ir darbo komitetas svarstė **Europos Komisijos (toliau – EK) pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos kelionės dokumento neteisėtai ES esantiems trečiųjų šalių piliečiams grąžinti (Nr. KOM (2015) 668 galutinis) (Nr. ES-16-17) atitikimą subsidiarumo principui**. Išnagrinėjęs reglamento (tai naujas dokumentas) projektą, komitetas konstatavo, kad nėra galimo prieštaravimo subsidiarumo principui. Komitetas pritarė Vyriausybės pateiktai Lietuvos Respublikos pozicijai, ir atkreipė dėmesį į tai, kad EK pasiūlymas priimti naują reglamentą yra techninio pobūdžio, iš esmės nesprendžiantis neteisėtai ES esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo į trečiąją šalį problemos.

Pasiūlymo tikslas – įvesti specialų Europos kelionės dokumentą neteisėtai esantiems trečiųjų šalių piliečiams grąžinti, kuris turėtų vienodą formą ir aukštesnes technines ir apsaugines savybes, kad padidėtų trečiųjų šalių šio dokumento pripažinimas, o tuo pačiu – ir kad šis dokumentas būtų dažniau naudojamas grąžinant asmenis. Šio Europos kelionės dokumento naudojimas turėtų būti skatinimas ES ir dvišaliuose readmisijos bei kituose susitarimuose. Viena iš neteisėtos migracijos paskatų yra žinojimas apie nepakankamai veiksmingą ES neteisėtų migrantų grąžinimo sistemą. Neteisėtų migrantų, neturinčių teisės būti ES, grąžinimas į jų kilmės šalis, griežtai laikantis negrąžinimo principo, yra esminė visapusiškų ES pastangų spręsti migracijos problemas ir visų pirma sumažinti neteisėtą migraciją dalis. Tačiau Europos neteisėtai esančių migrantų grąžinimo sistema nėra pakankamai efektyvi. Tai, kad grąžinamas asmuo neturi galiojančio kelionės

dokumento, išduoto valstybės, į kurią jis grąžinimas, yra viena iš pagrindinių kliūčių sėkmingai grąžinti tokį asmenį.

2016 m. kovo 16 d. kaip specializuotas Socialinių reikalų ir darbo komitetas svarstė **Europos Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Šalies ataskaita. Lietuva 2016“ (Nr. SWD(2016) 83 galutinis) (Nr. ES-16-29)**. Komitetas nusprendė daryti šio klausimo svarstymo pertrauką, ir paprašė Finansų, Socialinės apsaugos ir darbo, Ūkio, Vidaus reikalų ministerijų atsakyti Komitetui, kaip bus reaguojama į visuomenės demografinės situacijos blogėjimo iššūkius socialinės apsaugos sistemai ir kaip bus sprendžiamos minėtame dokumente keliamos problemos. Posėdyje ministerijų atstovų buvo klausama, dėl kokių priežasčių, ženkliai padidėjus bendrajam vidaus produktui vienam gyventojui ir produktyvumui, nedidėja darbo užmokestis, bet didėja skurdas ir socialinė atskirtis; kaip skatinti darbo našumo ir darbo užmokesčio didėjimą; kaip sulaikyti kvalifikuotos darbo jėgos nutekėjimą; dėl kokių priežasčių valstybės biudžeto persikirstymas yra mažas; kaip skatinti socialinių partnerių susitarimus; kaip sukurti didesnę pridėtinę vertę; kaip skatinti investicijas ir inovacijas; kaip skatinti darbo vietų kūrimąsi regionuose ir atskiruose sektoriuose; kaip tinkamiau panaudoti verslo slėnius.

Šioje ataskaitoje vertinama Lietuvos ekonomika atsižvelgiant į EK metinę augimo apžvalgą, paskelbtą 2015 m. lapkričio 26 d. Apžvalgoje rekomenduojami trys 2016 m. ES ekonominės ir socialinės politikos prioritetiniai uždaviniai: suteikti naują postūmį investuoti, vykdyti struktūrines reformas siekiant modernizuoti ES valstybių narių ekonomiką ir vykdyti atsakingą fiskalinę politiką. 2016 m. vasario 26 d. EK pateikė išsamų kiekvienos ES valstybės narės ekonominį vertinimą, apimančią šalių bendrą ekonominę situaciją, 2015 m. skirtų Tarybos rekomendacijų įgyvendinimą ir struktūrinių reformų vykdymą. Lietuvos pažanga, įgyvendinant visas Tarybos rekomendacijas, yra vertinama kaip ribota. EK vertinimu, tam tikra pažanga padaryta mažinant mokestinę naštą mažai uždirbantiems asmenims, buvo imtasi keletu priemonių mokesčių surinkimui gerinti, tačiau nepakankamai įdėta pastangų perkeltant mokesčių naštą nuo darbo jėgos link augimui palankių mokesčių. Taip pat EK vertina, jog nedidelė pažanga buvo pasiekta išsamios pensijų sistemos reformų srityje, sveikatos apsaugos, didinant bedarbio pašalpų ir socialinės paramos pinigais aprėptį ir adekvatumą ir tam tikra pažanga padaryta didinant ieškančiųjų darbo galimybes įsidarbinti bei švietimo (siekiant, kad švietimo sistema labiau atlieptų darbo rinkos poreikius) srityse. Vienu iš pagrindinių iššūkių išlieka mokestinės naštos perkėlimas link ekonomikos augimui palankių mokesčių bei mokesčių surinkimo gerinimas. EK pažymi, kad mažas pajamas gaunančių piliečių apmokestinimas išlieka labai aukštas, kai tuo tarpu aplinkosauginiai bei turto mokesčiai yra gana žemi. Be to, reikia gerinti PVM surinkimą. EK vertinimu, dėl neigiamų demografinių tendencijų (sparčiai senstančios visuomenės, aukšto mirtingumo lygio ir didelės darbingo amžiaus asmenų

emigracijos) ateityje kyla rizika pensijų sistemos tvarumui. Siekiant neutralizuoti šią tendenciją, reikia didinti užimtumą, ypač tų grupių, kurios susiduria su sunkumais įsijungiant į darbo rinką. Produktyvumą lenkia darbo užmokesčio augimas. Inovacijų ir technologinių žinių absorbcija yra gana ribota. Institucijos ir strategija skatinanti inovacijas yra fragmentuota. Siekiant sustabdyti darbingo amžiaus gyventojų mažėjimą ir prisidėti prie didesnės pridėtinės vertės šalies ekonomikos svarbu stiprinti plataus masto investicijas žmogiškąjį kapitalą. Yra trūkumų aukštojo išsilavinimo kokybėje, tai pat nepakankamos galimybės didinti inovacijas. Šiuo metu švietimo sistema neatspindi darbo rinkos poreikių. Aukštasis išsilavinimas silpnai ugdo inovacijų diegimą. Iššūkiais išlieka švietimo sistemos finansavimo efektyvumas ir mokymosi visą gyvenimą plėtojimas. Nors socialinės paramos gavėjų skaičius ženkliai sumažėjo, tačiau rizika atsidurti skurde išlieka bedarbiams, pagyvenusio amžiaus asmenims, asmenims su negalia ir vienišiams tėvams. Kolektyvinės sutartys beveik neduoda rezultatų ir tik nedaugelis darbuotojų turi pasirašę tokias sutartis. Profesinių sąjungų ir darbuotojų organizacijų nėra daug. Šiuo metu svarstomas darbo santykių reglamentavimas, yra gera proga pagerinti socialinių partnerių dialogą. Darbo rinkos reglamentavimas yra pasenęs ir tam tikrais atvejais per griežtas ir tai gali atbaidyti užsienio investuotojus. Kapitalo rinkos nėra išvystytos, o alternatyvus finansavimas yra ribotas. Šalies ekonomika stipriai priklauso nuo energijos importo, o energijos efektyvumas išlieka žemas. Nors Lietuva pastaruoju metu diversifikavo elektros ir dujų išteklių tiekimą, tačiau didžiąją dalį energijos importuoja iš vieno tiekėjo. Elektros tinklo desinchronizacija nuo Rusijos-Baltarusijos tinklų išlieka iššūkis. Be to, energijos suvartojimo intensyvumo lygis namų ūkiuose, transporto ir pramonės sektoriuose išlieka aukštas.

2016 m. kovo 16 d. kaip specializuotas Socialinių reikalų ir darbo komitetas taip pat svarstė **Europos Komisijos komunikatą „Investavimas į darbo vietų kūrimą ir ekonomikos augimą. Kuo geriau panaudoti Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšas“ (Nr. KOM(2015) 639 galutinis) (Nr. ES-15-71).** Komunikate pateikti pagrindiniai Europos struktūrinių ir investicinių fondų reformos ir derybų tarp EK ir valstybių narių dėl jų investicijų programų rezultatai. Komunikate konstatuojama, kad pažanga siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų yra netolygi. Didelė pažanga padaryta prisitaikymo prie klimato kaitos, energetikos, švietimo srityse. Nedidelė pažanga – užimtumo didinimo ir skurdo mažinimo bei mokslinių tyrimų ir inovacijų srityse. Krizė turėjo didelį poveikį nacionaliniams ir regionų biudžetams – sumažėjo visų rūšių investicijų finansavimas. Tai lėmė ESI fondų lėšų, skiriamų bendram viešųjų investicijų programų finansavimui, padidėjimą. EK derybos su valstybėmis narėmis buvo grindžiamos strategijos „Europa 2020“ tikslais, atitinkamomis konkrečioms valstybėms narėms skirtomis rekomendacijomis bei

socialine ir ekonomine valstybių narių ir regionų analize. Iki programų patvirtinimo įvykdyta 75 proc. *ex ante* sąlygų. Neįvykdytoms *ex ante* sąlygoms (750) įvykdyti sudaryti veiksmų planai. Programose viršyta reglamente numatyta mažiausia Europos socialinio fondo (ESF) dalis (ESF suplanuota 24,8 proc., kai reglamente numatyta– 23,1 proc.)) ir mažiausia finansavimo socialinei įtraukčiai suma (suplanuota 25,6 proc. ESF; kai reglamente numatyta – 20 proc.). Suteikiama daugiau supaprastinimo galimybių, susijusių su bendromis tinkamumo finansuoti taisyklėmis, supaprastintu išlaidų apmokėjimu ir e. valdymu. Siekiant didesnio supaprastinimo, sudaryta aukšto lygio nepriklausomų ekspertų grupė. Daug dėmesio skirta partnerių įtraukimui į nacionalinių strateginių dokumentų rengimo procesą. Siekiant lanksčiau reaguoti į skirtingų teritorijų poreikius buvo įdiegti nauji ir patobulinti esami ESI fondų lėšų skyrimo mechanizmai (integruotos teritorinės investicijos, parama tvarios miestų plėtros strategijoms, bendruomenės inicijuota vietos plėtra, makroregioninių ir (ar) jūrų baseinų strategijų įgyvendinimas, tarptautinis bendradarbiavimas, specialūs asignavimai nutolusiems regionams). Komunikate taip pat numatyti ESI fondų lėšomis finansuojamų programų rezultatai siekiant darbo vietų kūrimo ir ekonomikos augimo tikslų. Konstatuota, kad atsižvelgiant į dabartinę pabėgėlių krizę, ESI fondų parama taip pat gali būti skiriama pabėgėliams, prieglobsčio prašytojams ir jų šeimoms, kiek tai susiję su palankesnių įdarbinimo sąlygų sudarymu ir socialinės įtraukties didinimu.

2016 m. kovo 23 d. posėdyje kaip specializuotas Socialinių reikalų ir darbo komitetas apsvaustęs **Europos Komisijos komunikatą „Dėl prioritetinių veiksmų pagal Europos migracijos darbotvarkę įgyvendinimo padėties“** (Nr. KOM(2016) 85 galutinis) (Nr. ES-16-23), migracijos klausimų aptarimą sutarė tēsti kituose posėdžiuose.

Komunikate apžvelgta padaryta pažanga (operatyvinės priemonės valdant migrantų ir pabėgėlių srautus, išorės aspektai), ateinančių savaičių ir mėnesių prioritetiniai veiksmai (padėties didžiausią spaudimą patiriančiose šalyse stabilizavimas, perkėlimo Europos Sąjungoje įgyvendinimas, sienų tvirtinimas, būtiniausių migrantų ir pabėgėlių poreikių tenkinimas, grąžinimo ir readmisijos veiksmingumo užtikinimas, ES ir Turkijos bendro veiksmų plano vykdymas, pabėgėlių rėmimas už ES ribų), ir numatyti svarbiausi tolesni veiksmai kiekvienoje iš šių sričių.

2016 m. balandžio 20 d. posėdyje kaip specializuotas Socialinių reikalų ir darbo komitetas apsvaustęs **Europos Komisijos pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama 1996 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje** (Nr. KOM(2016)128 galutinis (Nr. ES-16-41)), pritarė Vyriausybės pateiktai Lietuvos Respublikos pozicijai ir konstatavo, kad šis

pasiūlymas galimai prieštarauja subsidarumo ir proporcingumo principams. Savo nuomonę komitetas pagrindė šiais pagrindiniais argumentais:

- Pasiūlymu siekiama įtvirtinti vienodo darbo užmokesčio už tą patį darbą toje pačioje vietoje principą, numatant komandiruotiems darbuotojams mokėti visas darbo užmokesčio sudedamąsias dalis, valstybėms narėms skelbti darbo užmokesčio sudedamąsias dalis, mokėti vienodą darbo užmokestį rangovo ir subrangovo įmonei; tačiau darbo užmokesčio nustatymas yra priskiriamas išimtinai valstybių narių kompetencijai;

- pagal Teisingumo Teismo praktiką komandiruojamiems darbuotojams, darbo užmokesčio skirtumai valstybėse narėse nebūtinai reiškia nesąžiningą konkurenciją, kai kalbama apie laisvą paslaugų teikimą, nes neturi būti sudaromos kliūtys paslaugų teikėjams pasinaudoti konkurenciniu pranašumu, kylančiu iš darbo užmokesčio skirtumų;

- Pasiūlymas apriboja verslo galimybes teikti tarpvalstybines paslaugas, silpnina konkurenciją ir ES bendrosios rinkos augimą, brangina paslaugas, mažindamas galimybes įgyvendinti esminius Sąjungos vidaus rinkos principus, įtvirtintus Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo (laisvą darbuotojų judėjimą, įsisteigimo laisvę ir laisvę teikti paslaugas) ir Sutarčių tikslus (valstybių narių ekonomikos stiprinimą ir konvergenciją, kita);

- kyla abejonų dėl Pasiūlymo nuostatos dėl kolektyvinių sutarčių ir arbitražo sprendimų, kurie buvo paskelbti visuotinai taikytiniais, taikymo visiems ekonomikos sektoriams, ne tik statybos sektoriui įtvirtinimo būtinumo Sąjungos lygiu.

Darbuotojų komandiravimas yra reikšmingas vidaus rinkoje, ypač kalbant apie tarpvalstybinį paslaugų teikimą. 2014 m. duomenimis, komandiravimo mastas sudarė 1,9 mln. (0,7 proc. visos ES darbo jėgos), ir šis mastas didėja. Direktyva taikoma tiems darbuotojams, kurie įprastai dirba vienoje valstybėje narėje, tačiau laikinai įmonės siunčiami (komandiruojami) į kitą valstybę narę teikti paslaugų. Pagal šią direktyvą darbuotojų komandiravimas apima komandiravimą pagal sutartį (dažniausiai – rangos, subrangos), sudarytą tarp darbuotojus komandiruojančios įmonės ir kitos valstybės narės įmonės, kurioje bus teikiamos paslaugos; komandiravimą į kitą įmonių grupės valdomą įmonę kitos valstybės narės teritorijoje; laikinojo įdarbinimo įmonės vykdomą laikinąjį darbuotojų perleidimą įmonei, kuri yra įsisteigusi kitoje valstybėje narėje.

Šia direktyva siekiama pakeisti tam tikras šiuo metu galiojančios direktyvos nuostatas:

- įtvirtinti, kad komandiravimo trukmė neviršytų 24 mėnesių; jeigu komandiravimo trukmė viršytų 24 mėnesius, tuomet komandiruojamam darbuotojui būtų taikomos priimančiosios valstybės narės darbo teisės nuostatos; siekiant išvengti piktnaudžiavimų pakeičiant komandiruojamus darbuotojus, į sumuojamą laikotarpį įtraukiami tik tie darbuotojai, kurių komandiravimo trukmė yra bent 6 mėnesiai;

- privalomos kolektyvinės sutartys ar arbitražo sprendimai, kurie buvo paskelbti visuotinai taikytiniais, taikomi visiems ekonomikos sektoriams; vietoj „minimalių užmokesčio normų“ teikiama nuoroda į „darbo užmokestis“;
- numatoma pareiga valstybėms narėms skelbti darbo užmokesčio sudedamąsias dalis.
- numatoma teisė valstybėms narėms įpareigoti subrangovo darbuotojams taikyti rangovo darbo užmokesčio nuostatas, taip pat nustatytas ne visuotinai taikomose kolektyvinėse sutartyse.

2.4. KOMITETO RENGINIAI

2016 m. birželio 3 d. Socialinių reikalų ir darbo komitetas kartu su Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Europos informacijos biuru Seime surengė **„Europos savaitės 2016“ diskusiją tema „Demografinių iššūkių pasekmės socialinės apsaugos sistemai“**.

Diskusijai vadovavo Socialinių reikalų ir darbo komiteto pirmininkė Kristina Miškinienė. Sveikindama renginio dalyvius ji pažymėjo, kad šiemetinės diskusijos temą komitetas pasirinko kaip labiausiai problemingą klausimą. Komiteto pirmininkė akcentavo, kad blogėjanti demografinė situacija išlieka vienu didžiausių iššūkių visuomenei. Svarstydamas įstatymų projektus, socialinio modelio paketo projektus, komitetas analizuoja statistinius demografinius duomenis, siekdamas kuo geriau įvertinti ir reaguoti į besikeičiančią demografinę situaciją sprendžiant užimtumo didinimo, skurdo mažinimo ir kitas socialines problemas.

Seimo kanceliarijos nuotr.

Vytauto Didžiojo universiteto Demografinių tyrimų centro vadovė, profesorė, habilituota daktarė Vlada Stankūnienė savo pranešime kalbėjo apie Lietuvos demografinės raidos trajektorijas ir netolygumus, iššūkius ekonominei plėtrai ir socialinei politikai. Apžvelgdama Lietuvos gyventojų amžiaus struktūros kitimą 1992-2015 metais, ji parodė didelius Lietuvos emigracijos mastus, kurie nemažėja; žemą gimstamumą, neužtikrinantį kartų kaitos; neadekvačiai aukštą mirtingumą. Pranešėja teigė, kad gyventojų amžiaus struktūra yra deformuota. Ji sudaro labai nepalankų pagrindą tolimesniems demografiniams pokyčiams, struktūrai, tvarumui. Ji kėlė klausimą, kokios galimybės amžiaus struktūrai artėti prie stabilios. Vyresnes gausias kartas ateityje keis mažo gimstamumo negausios kartos. Dabartinė amžiaus struktūra yra pagrindinė tolimesnio gyventojų skaičiaus mažėjimo prielaida. Profesorė įvardijo amžiaus struktūros deformacijų pasekmes. Jos keičia gamybos ir vartojimo santykį, mažina aktyviąją dirbančiųjų dalį, didina vyresnio amžiaus asmenų socialinės apsaugos poreikį, keičia vyresnio amžiaus asmenų paslaugų poreikio struktūrą, keičia sveikatos apsaugos ir būsto poreikio struktūrą. Pranešėja teigė, kad gyventojų skaičius sparčiai tempais mažėja (2000-2015 sparčiausiai ES, gyventojų senėjimo tempai - vieni sparčiausių ES, gimstamumas tebėra žemo lygio, toli nuo galimybių užtikrinti kartų kaitą, mirtingumo lygis (vyrų) tebėra neadekvačiai aukštas ir aukščiausias tarp ES šalių, emigracijos rodikliai išlieka aukšti). Pagal prognozes Lietuvos gyventojų skaičius sparčiai mažės iki šio amžiaus vidurio, vėliau stabilizuosis, iki amžiaus vidurio vyks labai spartus darbingo amžiaus gyventojų mažėjimas ir gyventojų senėjimas, didės skirtumai tarp didžiausių miestų ir likusios Lietuvos dalies.

SRDK biuro nuotr.

Pranešime apie demografinių iššūkių įtaką socialinei politikai socialinės apsaugos ir darbo viceministras Algirdas Šešelgis, apžvelgęs demografinius rodiklius ir prognozes, įvardijo pagrindinius iššūkius socialinei apsaugai: užimtumo didinimą, kad kiekvienas gyventojas rastų kvalifikaciją atitinkantį darbą ir užsitikrintų tinkamą pragyvenimo lygį; pensijų sistemos finansinį tvarumą ir pensijų pakankamumą ilguoju laikotarpiu; šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimą. Viceministras pristatė priemones, kuriomis siekiama spręsti šiuos iššūkius. Tai didesnė socialinė apsauga ir užimtumo didinimo priemonės darbo netekusiems asmenims; jaunų bedarbių iki 29 m. užimtumo didinimas; palankesnės imigracijos taisyklės užsieniečiams; pensijų reformavimas; šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimas; kompleksškai teikiamų paslaugų sistemos tobulinimas.

Komiteto pirmininko pavaduotojas Rimantas Jonas Dagys, atkreipęs dėmesį į didelį skyrybų ir abortų skaičių, mažą vaikų skaičių šeimoje, didelį alkoholio suvartojimą Lietuvoje ir Europoje, apžvelgęs pagyvenusių žmonių dalies Lietuvoje prognozę, senatvės pensijos ir darbo užmokesčio santykio kitimą ir kitus rodiklius, išsakė argumentuotą nuomonę, kad senstančios visuomenės iššūkiams spręsti reikia imtis radikalių priemonių, - smulkių priemonių nepakaks. Pranešėjas pabrėžė, kad su demografinės situacijos iššūkiais, kaip ir su nacionaliniu saugumu, turėtų būtų suformuotas bendras integruotas požiūris.

Komiteto pirmininkė

Kristina Miškinienė